

اسطوره واسطوره شناسی
از جوزف کمبل
به سرانجام و مطلق
بهروز آوازپور

The Myth & Mythology
to Joseph Campbell
Bahman Namvar Motlagh
& Behrooz Avazpour

اسطوره و اسطوره‌شناسی نزد جوزف کمبل/بهمن نامور مطلق/بهر روز عوض پور/
 چاپ اول/۱۳۹۸ تیریز/۱۰۰۰ نسخه/چاپ میهن/
 مجموعه اسطوره‌شناسی/کتاب ۴/ جوزف کمبل/ زیر نظر بهمن نامور مطلق/
 اسطوح ویرایش: ب، ۱/
 قطع رقی، ۲۳۲ صفحه/ب نازنین/۱۲ کاغذ ۷۰ گرمی مازندران/
 شابک: ۶-۳۰-۷۶۹۷-۶۰۰-۹۷۸/
 مدیر هنری و طراح گرافیک: ارسلان آقاخانی/
 کارگاه نشر: ابتدای جاده ایدم، کوچه سیلو، پلاک ۳۳۶/تلفن: ۰۴۱-۳۴۷۸۱۹۷۰/
www.mugham-pub.com/
[info@mugham-pub.com/](mailto:info@mugham-pub.com)
 حق چاپ برای نشر موغام محفوظ است.

ف مت: ۴۵۰۰۰ تومان

نسخه الکترونیک: کتاب، فروشگاهی E-Book قابل تهیه می‌باشد.

telegram.me/mugham_pub

سروش‌نامه: نامور مطلق/بهمن نامور/۱۳۴
 عنوان و نام پدیدآور: اسطوره و اسطوره‌شناسی نزد جوزف کمبل/بهمن
 نامور مطلق، بهروز عوض پور،
 مشخصات نشر: تیریز: انتشارات موغام، ۱۳۹۸
 مشخصات ظاهری: ۲۳۲ ص: مصور: ۱۴/۵
 فروست: مجموعه اسطوره‌شناسی: کتاب چهار
 شابک: ۶-۳۰-۷۶۹۷-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیفا
 یادداشت: کتابخانه.

موضوع: کمبل، جوزف، ۱۹۰۴ - ۱۹۸۷. -- دیدگاه درباره اسطوره‌شناسی
 موضوع: Campbell, Joseph -- Views on Mythology
 موضوع: کمبل، جوزف، ۱۹۰۴ - ۱۹۸۷. -- نقد و تفسیر
 موضوع: Campbell, Joseph -- Criticism and Interpretation
 موضوع: اسطوره‌شناسی -- تاریخ و نقد
 موضوع: Mythology-- History and criticism
 شناسه افزوده: عوض پور، بهروز، ۱۳۵۸ -
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۸ ن ۲۸/ک ۴/۳۰۴ BL
 رده بندی دیویی: ۲۰۱/۳۰۹۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۶۵۱۸۰۸

فهرست

۱	پیشگفتار.....
۵	بخش نخست: شخص علم، جوزف کمبل و شکل‌گیری آن.....
۶	مقدمه.....
۱۴	قسمت نخست: روش تطبیقی.....
۱۹	قسمت دوم: ساخت‌گرایی.....
۲۵	قسمت سوم: عرفان شرقی.....
۲۸	موخره.....
۳۳	بخش دوم: اسطوره‌شناسی جوزف کمبل و شکل‌گیری آن.....
۳۴	مقدمه.....
۳۷	قسمت نخست: اسطوره.....
۵۳	قسمت دوم: اسطوره‌شناسی.....
۵۷	اسطوره‌شناسی تطبیقی.....
۶۵	اسطوره‌شناسی ساخت‌گرا.....
۷۲	قسمت سوم: اسطوره‌شناسی تطبیقی ساخت‌گرا؛ تک‌اسطوره.....
۷۸	قهرمان.....
۸۳	سفر قهرمان.....

قسمت چهارم: نقدِ اسطوره‌شناسی تطبیقیِ ساخت‌گرا؛ تک‌اسطوره.....	۱۰۵
موخره.....	۱۱۲
بخش سوم: نمونه‌های کاربردی.....	۱۱۷
قسمت نخست: رمان سووشون.....	۱۲۶
قسمت دوم: فیلم زنی به نام نیکیتا.....	۱۵۰
قسمت سوم: رساله‌الطیر ابن‌سینا.....	۱۶۶
قسمت چهارم: آنگاه شاه نعمت‌الله ولی.....	۱۸۶
نمایه.....	۲۰۹
کتاب‌نامه.....	۲۱۹

پیشگفتار

به جرئت می‌توان گفت که در حوزه‌ی مطالعات اسطوره‌شناسانه - هم در سطح جهانی از هم‌سایه ایران - هیچ اسطوره‌شناسی از شهرت و آوازه‌ی جوزف کمبل برخوردار نیست. اغلب اسطوره‌شناسان در حیطه‌ی تخصصی خود و برخی از آنان در دیگر حیطه‌ها هم مشهور بوده و نام و نشانی دارند، اما باید توجه داشت که هیچ کدام از آنان در این خصوص از توان رقابت با کمبل بهره نمی‌برند. آراء و نظرات او نه تنها در حیطه‌ی تخصصی‌اش بلکه در حیطه‌های دیگر نیز به انحاء متفاوت به کار گرفته شده و مورد استفاده اسطوره‌شناسی جوزف کمبل در حوزه‌ی مطالعات اسطوره‌شناسانه شیوه‌ای محسوب می‌شود که در ابداعی بودن آن هیچ جای بحث نیست، چنان‌که در کاربردهای بودن آن هم و شاید عمده شهرت اسطوره‌شناسی کمبل و به تبع این خود اسطوره‌شناسی همانا، کاربردی بودن، قابلیت بالای عملیاتی شدن یا به بیانی دیگر به سهولت استفاده برای درآمدن شیوه‌ی ابداعی او باشد. جای توجه دارد که، این شیوه به محض شکل‌گیری در حوزه‌ی مطالعات اسطوره‌شناسانه، در حوزه‌ی ادبیات و هنر - هم در ساحت خلاق و هم در ساحت درک - چندان به کار رفت که امروزه در اغلب رشته‌های علمی، فهرست‌های روش‌های نقد ادبی و هنری با صلابت جای گرفته و از این به شهرت و آوازه‌ی جوزف کمبل کماکان می‌افزاید. و این یکی از اهم دلایل نگارش این نوشتار برای نگارندگان است.

و به تحقیق می‌توان گفت که اسطوره‌شناسی خاص جوزف کمبل، تک‌اسطوره، یک اسطوره‌شناسی تطبیقی ساخت‌گراست که اصول عرفان شرقی در اساس آن لحاظ شده است. به دیگر سخن، سه امر در شکل‌گیری، نوع و نحوه‌ی شکوفایی، و روند توسعه‌ی اسطوره‌شناسی خاص کمبل به شکل بنیادین آن موثر بوده‌اند: روش

تطبیقی که روش پرداختن به دانش‌های تطبیقی است و این نوع از علوم از یک سو در مقابل دانش‌های منطقه‌ای، فرهنگی و تمدنی قرار دارند و از سویی دیگر در مقابل دانش‌های محض و ناب. و به کارگیری این روش در حوزه‌ی مطالعات اسطوره‌شناختی به ابداع روشی نو در این حیطه انجامید به نام اسطوره‌شناسی تطبیقی که به بررسی قیاسی-تطبیقی نظام‌مند مضامین و روایت‌های اسطوره‌ای فرهنگ‌ها و اقوام متفاوت می‌پردازد، به ویژه فرهنگ‌ها و اقوامی که خاستگاه‌های مشترکی دارند. ساخت‌گرایی که به مثابه‌ی یک روش، یک رویکرد یا حتی یک پارادایم، به این عقیده است که مظاهر انسانی در عین تعدد و تنوع و تکرار، دارای اختارهایی محدود و قابل احصا هستند که می‌توان این مظاهر متعدد و متنوع را بر مبنای نظام یا نظام‌هایی تقلیل داد که پس‌پشت این پدیده‌های ظاهری بوده و بنابر آن‌ها را تشکیل می‌دهند. و به کارگیری این روش در حوزه‌ی مطالعات اسطوره‌شناختی به ابداع روشی نو در این حیطه انجامید به نام اسطوره‌شناسی تطبیقی که روشی که در این حوزه به شکل کوشش در جهت کشف و استخراج وجوه مشترک بین اسطوره‌ها تجلی یافت. و عرفان شرقی که هدف حیات آدمی را آکاسی، معرات یا شناخت می‌داند و غایت این همه را یکی شدن با هستی مطلق یا در یک نیمه وحدت. و از این راه آدمی را در حکم یک فاعل شناسا به سیر و سلوکی بی‌وقفه و بی‌رسته می‌خواند که در ذات خود دو وجه دارد: وجه انفسی و وجه آفاقی. در این عرصه کمال آدمی جز از طریق این سیر و سلوک میسر نمی‌شود و حد اعلای این راه، لایق این دو وجه است و فنای هستی بشری در هستی مطلق. کوتاه سخن این نه، - برف کمبل با قائلیت توامان به اسطوره‌شناسی تطبیقی از سویی و اسطوره‌شناسی به اخت‌گرا از سوی دیگر، و به کارگیری اصول عرفان شرقی در حوزه‌ی مطالعات اسطوره‌شناختی برای نخستین بار، سعی کرد با گردآوری تمامی قهرمانان اساطیری از اقصای نقاط جهان و تطبیق پیرنگ داستانی تک تک آن‌ها با هم، الگوی واحدی بین کند به نام قهرمان که در حکم یک شخصیت اسطوره‌ای شخصیت محوری تمامی روایت‌های اسطوره‌ای تمامی اقوام جهان است و سفر او پیرنگ تمامی داستان‌های اسطوره‌ای در تمامی فرهنگ‌های جهان. این میان، جای توجه دارد که سفر این قهرمان با تک تک مراتب آن یادآور وجه انفسی و وجه آفاقی سیر و سلوک عارفانه‌ی شرقی به طور توامان است. و این در حالی است که تطابق این دو هم در مبحثی از اسطوره‌شناسی کمبل مطرح می‌شود که او خود «ناف هستی» می‌نامد و

«تو، آن هستی» که برگرفته از متون عرفانی هند است و عنوان یکی از کتاب‌های مهم او. و این یکی از اهم دلایل نگارش این نوشتار برای نگارندگان است.

حال که اهم دلایل نگارش این نوشتار برای نگارندگان تبیین شد، گفتنی است که این نوشتار از سه بخش شکل می‌گیرد، بدین قرار: بخش نخست که «شخصیت علمی جوزف کمبل و شکل‌گیری آن» نام دارد و بر آن است که به تبیین شخصیت علمی کمبل یا دقیق‌تر از آن نحوه‌ی شکل‌گیری و خاستگاه‌های آن بپردازد و از این راه زمینه‌ی لازم را برای مطالعه‌ی آراء و نظرات یا به بیانی هنرتر، نظریه‌های او فراهم آورد. بخش دوم که «اسطوره‌شناسی جوزف کمبل و شکل‌گیری آن» نام دارد و با تدقیق در جمیع آراء و آثار متعدد و متنوع جوزف کمبل، در نخست به تبیین اسطوره در نزد این اسطوره‌شناس می‌پردازد تا با معین کردن تئوریه‌ی او از اسطوره در گام بعدی به تبیین اسطوره‌شناسی در نزد او پرداخته و تئوریه‌ی او از این مهم را تعیین بخشد. سپس، بر اساس تعریف او از اسطوره و اسطوره‌شناسی، با حفظ تمامی تمهیدات لازم، در گام بعدی نوبت به تبیین کلیت اسطوره‌شناسی خاص او یعنی تک‌اسطوره می‌رسد. و تا این شاکله هم شکل گرفت، در گام بعدی اجزاء بنحیین یا به تعبیری تک تک عوامل و عناصر تشکیل دهنده‌ی این کلیت را صورت تفکیک شده و به تفصیل تبیین می‌شوند. و بخش سوم که «نمونه‌های کاربردی» نام دارد و بر آن است که در عمل به اسطوره‌شناسی خاص کمبل، تک‌اسطوره پرداخته و از این راه تفهیم آن را تسریع بخشد و به تبع این تفاهم بر سرنوشت انسان را سهواً، چه در این دو سه دهه‌ی اخیر توجه بر نمونه‌های کاربردی در قیاس با نظریه‌های صرف بی هیچ بحثی گوی سبقت را ربوده‌اند. در این بخش از این نوشتار سعی بر آن است که تمامی توان و قابلیت‌های عملیاتی و اجرایی تک‌اسطوره‌ی کمبل به ریشه در حیطه‌ی ادبیات و هنر تبیین شود.